

ประโยค ป.ธ.๓
ปัญหาและเฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๑๕ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๘

๑. พยัญชนะไหน จัดเป็นอักษรสระ ๆ เพราะเหตุไร จึงเรียกชื่ออย่างนั้น ๆ
๑. พยัญชนะ ๗ ตัวนี้ คือ ย ร ล ว ส ห พ จัดเป็นอักษรสระ ๆ เพราะพยัญชนะเหล่านี้ บางตัวก็รวมลงในสระเดียวกันกับพยัญชนะอื่นออกเสียงพร้อมกันได้ บางตัวแม้เป็นตัวสะกด ก็คงออกเสียงหน่วยหนึ่ง พอให้รู้ได้ว่าตัวนั้นเป็นตัวสะกด คล้ายเป็นตัวกล้ำฉะนั้น ๆ
๒. อากโหม กับ สณโณโค ในพยัญชนะสนธิ มีลักษณะต่างกันอย่างไร ๆ
เตเนวมาห เป็นสนธิอะไร ๆ ตัดและต่ออย่างไร ๆ
๒. อากโหม กับ สณโณโค ในพยัญชนะสนธิ มีลักษณะต่างกันอย่างไร คือ
อากโหม ได้แก่ การลงพยัญชนะอาคม ๘ ตัว คือ ย ว ม ท น ต ร พ ในเมื่อ มีสระอยู่หลัง ตัวอย่างเช่น ยถา-อิทํ เป็น ยถายิทํ เป็นต้น
ส่วนสณโณโค นั้น ได้แก่ การซ้อนพยัญชนะ มี ๒ ลักษณะ คือ ซ้อนพยัญชนะที่มีรูปเหมือนกันอย่างหนึ่ง เช่น อิธ-ปโมทติ เป็น อิธบุปโมทติ เป็นต้น
ซ้อนหน้าพยัญชนะที่มีรูปไม่เหมือนกันอย่างหนึ่ง ตามหลักการสังโยค คือ
บรรดาพยัญชนะวรรคทั้งปวง
พยัญชนะที่ ๑ ซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๑ ที่ ๒ ในวรรคของตนได้
พยัญชนะที่ ๓ ซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๓ ที่ ๔ ในวรรคของตนได้
พยัญชนะที่ ๕ ซ้อนหน้าพยัญชนะทุกตัวในวรรคของตน
เว้นพยัญชนะคือ ง ซ้อนหน้าพยัญชนะทั้ง ๔ ในวรรคของตนได้ แต่ซ้อนหน้าตัวเองไม่ได้
ตัวอย่างเช่น จตตาริ-จานานิ เป็น จตตาริฏจานานิ เป็นต้น ๆ
เตเนวมาห เป็นโลปสระสนธิ และอาเทศนิกคหิตสนธิ ตัดเป็น เตน – เหว – อาห
ระหว่าง เตน – เหว ถ้าสระหน้าเป็นรัสสะ สระหลังเป็นที่ฆะ ลบสระหน้า คือ ลบ อ
ที่ เตน เสีย ต่อเป็น เตนเวิ
ระหว่าง เตนเวิ – อาห ถ้านิกคหิตอยู่หน้า สระอยู่หลัง แปลงนิกคหิตเป็น ม ต่อเป็น
เตเนวมาห ๆ

๓. ในปกติสังขยา ท่านจัดลิงค์ และวจนะ ไว้อย่างไรบ้าง ฯ

๓. ในปกติสังขยา ท่านจัดลิงค์และวจนะ ไว้ดังนี้ คือ

จัดเป็นลิงค์ดังนี้

ตั้งแต่ เอก ถึง อฏฺจารส เป็นได้ทั้ง ๓ ลิงค์

ตั้งแต่ เอกฺนวิสติ ถึง อฏฺจนวุติ เป็นอิตถิลิงค์

ตั้งแต่ เอกฺนสตํ ถึง ทสสตสทสสํ เป็นนปฺงสกลิงค์

เฉพาะ โภฏฺ (โภฏฺ) เป็นอิตถิลิงค์

จัดเป็นวจนะดังนี้

เอกสังขยา เป็นเอกวจนะอย่างเดียว

เอกสัพพนาม เป็นทวิวจนะ

ตั้งแต่ ทฺวิ ถึง อฏฺจารส เป็นพหุวจนะ

ตั้งแต่ เอกฺนสตํ ขึ้นไป เป็นได้ ๒ วจนะ ฯ

๔. อาคมในอาขยาต มีเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ นิยมลงในที่เช่นไร ฯ

หสยสฺสุ ในคำว่า “หสยสฺสุ มหาชนํ” ประกอบด้วยเครื่องปรุงอะไรบ้าง ฯ

๔. อาคมในอาขยาต มี ๕ คือ อ อิ ส ห อํ ฯ นิยมลงในที่เช่นนี้ คือ

อ อาคม นิยมลงที่หน้าธาตุที่ประกอบด้วยวิภัตติหมวด หียตตนิวิภัตติ อชชตตนิวิภัตติ และกาลาติปัตติวิภัตติ

อิ อาคม นิยมลงที่ท้ายธาตุปัจจัยที่ประกอบด้วยวิภัตติหมวด อชชตตนิวิภัตติ ภาวิสสันติวิภัตติ และกาลาติปัตติวิภัตติ

ส อาคม นิยมลงท้ายธาตุที่ประกอบด้วยวิภัตติหมวดอชชตตนิ ในหมวดธาตุทั้งปวง

ห อาคม นิยมลงที่ท้าย ธา ธาตุ โดยไม่นิยมหมวดวิภัตติ

อํ นิคคหิตอาคม นิยมลงกับธาตุหมวด รุธ แล้วอาเทศเป็นพยัญชนะที่สุตวรรด ฯ

หสยสฺสุ ในคำว่า “หสยสฺสุ มหาชนํ” ประกอบด้วยเครื่องปรุง ดังนี้ คือ

หสฺ ธาตุ ลง ญย ปัจจัย สฺสุ วิภัตติหมวดปฺญจมี ปัจจัยที่เนื่องด้วย ญ เมื่อลงแล้วลบ ญ เสีย คงเหลือแต่ ย แล้วที่ชะตันธาตุ สำเร็จรูปเป็น หสยสฺสุ ฯ

๕. อธิกรณสาธนะ ท่านบัญญัติให้แปลว่าอย่างไร ฯ ยกตัวอย่างรูปวิเคราะห์มาดู ฯ

สนธิจเฉทกา (โจรา), ทฺบุปฺมุญจํ (พฺนฺจ) เป็นรูป สาธนะและปัจจัยอะไร ฯ

จงตั้งวิเคราะห์มาดู ฯ

๕. อธิกรณสมณะ ท่านบัญญัติให้แปลว่าอย่างไร คือ

ที่เป็นกัตตุรูป แปลว่า “เป็นที่” ยกตัวอย่างรูปวิเคราะห์ประกอบ เช่น
 อวารสนติ เอตถาติ **อวาโร** ฯ

ที่เป็นกัมมรูป แปลว่า “เป็นที่อันเขา” ยกตัวอย่างรูปวิเคราะห์ประกอบ เช่น
 (อตฺถ) สํวณฺณียติ เอตถาติ **สํวณฺณ** (จານ) ฯ

สนธิจเฉทกา (โจรา) เป็นกัตตุรูป กัตตุสาธนะ ลง ฌวฺ ปัจจย
 ตั้งวิเคราะห์หว่า สนธิ ฉินฺทนฺตํติ **สนธิจเฉทกา** (โจรา) ฯ

ทูปฺปมฺลจ (พนฺธน) เป็นกัมมรูป กัมมสาธนะ ลง ข ปัจจย
 ตั้งวิเคราะห์หว่า ทุกฺเขน ปมฺลจยเตติ **ทูปฺปมฺลจ** (พนฺธน) ฯ

๖. ที่เรียกว่า อพยยิภาวสมาสนั้น มีอะไรเป็นเครื่องกำหนดรู้ ฯ ฉินฺนสํโยชนา (ภิกฺขุ),
 ฌมฺมครุโก (จกฺขุปาโล) เป็นสมาสอะไร ฯ จงตั้งวิเคราะห์หมาดู ฯ

๖. ที่เรียกว่า อพยยิภาวสมาสนั้น มีอุปสัคหรือนิบาตอยู่ข้างหน้า และเป็นประธานแห่งบทหลัง
 มีบทสำเร็จมีรูปเป็นนปุงสกลิงค์และเอกวจนะอย่างเดียว เป็นเครื่องกำหนดรู้ ฯ

ฉินฺนสํโยชนา (ภิกฺขุ) เป็นตติยาพหุพหิสมาส
 ตั้งวิเคราะห์หว่า ฉินฺนานิ สํโยชนานิ เยหิ เต **ฉินฺนสํโยชนา** (ภิกฺขุ) ฯ

ฌมฺมครุโก (จกฺขุปาโล) เป็นสัตตมัตปฺปุริสสมาส
 ตั้งวิเคราะห์หว่า ฌมฺเม ครุโก **ฌมฺมครุโก** (จกฺขุปาโล) ฯ

๗. ปัจจัยในฐานตํทิติต ลงแทนศัพท์อะไรบ้าง ฯ กิเลสมยฺ (พนฺธน), ฉทวาริกา (ตณฺหา)
 ลงปัจจัยอะไร ฯ ในตํทิติตไหน ฯ จงตั้งวิเคราะห์หมาดู ฯ

๗. ปัจจัยในฐานตํทิติต ลงแทนศัพท์ได้ดังนี้ คือ **จาน อรหติ หิต ภา** ฯ

กิเลสมยฺ (พนฺธน) ลง มยฺ ปัจจัย ใน ปกตํตํทิติต
 ตั้งวิเคราะห์หว่า กิเลเสหิ ปกตํ **กิเลสมยฺ** (พนฺธน) ฯ

ฉทวาริกา (ตณฺหา) ลง ฌนิกฺ ปัจจัย ใน ตฺรตยาทิตํทิติต
 ตั้งวิเคราะห์หว่า ฉทวาเร วตตํตํติ **ฉทวาริกา** (ตณฺหา) ฯ

— ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ —
 ใช้เวลา ๓ ชั่วโมง